

יפה על הכיוון של הפנימיה המקצועית. הכשרת פועלים, -- כסבורים היו היא עניין שלהם. ומה לציונים "תרבותניקים" ולכאן? ומה גם שהחניכים מקבלים את השכלתם המקצועית ב"אורט". אולם הם לא הצליחו להוציא את המוסד מההש"פ הציונית והאינטרנס המקצועי החדיר את הרעיון

הציוני החלוצי לתוך שכבות הדלות והעוני בגליל בריסק והסביבה.

— — — ומכל התפארת וההוד לא נותרו אלא זכרונות עוממים ולב דואב ושבור, האומר — בדמך ובזכרונותיך חיי!

מוסדות חינוך ותרבות

מאת נחום חניניץ

מ־200 תלמיד. כן נוסדו שני גני ילדים, פנימיה לילדים, ב"ס דרלשוני בשם "תל-חי". מלבד זה למדו את השפה העברית, תנ"ך והיסטוריה ישראלית. בב"ס זה ביקרו כ־150 ילדי עוני.

בהנהלת המהנדס מ. פלדשטיין התנהל ב"ס מקצועי למלאכה מיסודה של חברת "אורט". וכן התקיים בבריסק ב"ס עממי מאוחד בשפת ההוראה באידיש מיסודם של הבונד ופוע"צ-שמאל, שנתפלג אח"כ לשני בתי-ספר מיוחדים. מספר התלמידים למעלה ממאתים. בראש בית-הספר עמד מעסקני ה"בונד" המורה שניידר, והמורה מ. מנחובסקי מפוע"צ.

צעירי-ציון פתחו שיעורי-ערב לעברית, שיעורים לידיעת הארץ, למען "החלוץ".

בשנת 1924 נוסדה הגימנסיה "תרבות", מורכבת משלוש כתות של ביה"ס "התחיה" ושתי מכינות. מספר התלמידים הגיע אז ל־140. בין המייסדים חיים טנבצקי ז"ל, שהזניח עסקיו והתמכר בלב ונפש לביסוס הגימנסיה, איוביצר, ניימרק, וויניקוב, ומנהלה לוטבק.

בגימנסיה שררה רוח עברית והלימודים הכלליים גלמדו בפולנית.

בפולניה כולה היו רק שתי גימנסיות עבריות בעלות זכויות ממשלתיות, אחת מהן הגימנסיה "תרבות" בבריסק והשניה הגימנסיה העברית בביאליסטוק. ויכוח אידיאולוגי פרץ בין שני זרמים בגימנסיה. צד אחד שאף להכרת הגימנסיה ע"י הממשלה על חשבון העברית, וזרם שני הקפיד כי הגימנסיה תהיה על טהרת העברית בכל המקצועות. גימנסיה זו החזיקה מעמד עד מלחמת העולם השנייה.

במוסד כיוחד בשם "בית-היתומים" היו למעלה מ־150 יתומים. מוסד נאה לעצמו היה גם ביה"ס "החיים" מיסודו של "המזרחי". בין העסקנים הראשיים שדאגו לקיומו היה ר' שמואל יוסף הלפרין, יהודי תלמיד חכם בעל מידות

בבריסק העתיקה התקיימה במשך שנים רבות, כארבעים שנה ומעלה, בבית-המדרש "משמר" "ישיבה" גדולה. ראשי הישיבה היו ר' שמחה זליג ור' משה סוקולובסקי. פטרין ה"ישיבה" ומפקחה הראשי היה הגאון ר' חיים סולובייצ'יק. כמאה בחורים למדו ב"ישיבה" יומם ולילה ומתוך כתליה יצאו תלמידי חכמים וגדולי ישראל אנשי השם. כגון הרב ר' מאיר ברלין ז"ל, העילוי ר' שלמה פוליצ'יק הידוע בכינוי (העילוי ממיטשיץ) ועוד.

בתלמוד-תורה העיריני למדו 800 תלמידים. מוסד זה עמד על מכונו כמה מאות שנים. ע"י הת"ת היו כתות גבוהות בדרגת מכינות לישיבה. בתקופה האחרונה עמדו לו בכלכלתו העסקנים ר' יעקב זלמן ליפשיץ ור' ישראל המשגיח הראשי. במסירות-נפש רבה טרח בהקמת הבניין החדש בשנות 1918—1920 ר' ברצה הייחט, אחד מגבאי הראשיים.

בשנת 1905 נפתחו בבריסק חדרים מתוקנים ע"י תלמידי חכמים בעלי השכלה, לפי השיטה עברית-בעברית. חדרים נקיים מציידים בספסלים ניסח בית-ספר ולוח מיוחד.

ראשונים להנהגת חדר-מתקן היו ר' אליהו פייני ודוד קופצ'יק. כדאי לציין, שאליהו פייני היה אחד השחמטאים הידועים בכל הסביבה. אף היתה לו ספרייה עשירה. שנים מספר היה מורה לעברית באמריקה וחזר לבריסק.

בין המורים החשובים לעברית-בעברית היו המדקדק הנודע הישיש ר' צבי הר-זהב (גולדברג) היושב בארץ, שייגרמן, בן-ציון נייכרכ, פונדק ועוד.

בבריסק היו גם גימנסיות כלליות. ב"ס למסחר, ב"ס עירוני, בתי ספר עממיים כלליים. כמו כן פרוגימנסיה יהודית בשפה הרוסית. לאחר מלחמת העולם הראשונה נפתחו בשנת 1918 בסיוע ה"ג'וינט" בתי-ספר לילדי בריסק. ע"י "צעירי-ציון" נוסד ביה"ס העממי "התחיה" בן שבע מחלקות. שפת ההוראה עברית בכל המקצועות. מלבד הלשון הפולנית, גיאוגרפיה והיסטוריה של פולין. היו בו למעלה